

Wijk voor wijk van het gas af

De gemeenteraad heeft eind 2021 de Transitievisie Warmte van Oosterhout (TVW) vastgesteld. In de TVW staat hoe we stap voor stap naar een aardgasvrij Oosterhout willen. In 2050 moeten ruim 24.000 woningen in Oosterhout aardgasvrij zijn.

Momenteel zijn er veel ontwikkelingen die van invloed zijn op de gestelde doelen binnen de TVW. Deze memo geeft inzicht in de recente ontwikkelingen en de impact op de fasering binnen de TVW. Binnen de eerste fase is focus aangebracht door buurten en wijken te selecteren waarmee in 2024 een start wordt gemaakt met buurtactivatie en wijkuitvoeringsprogramma's. Daarnaast blijven we inzetten op activiteiten waarmee we veel impact maken richting aardgasvrij.

Recente ontwikkelingen:

Wetsvoorstel WgiW en Warmteprogramma

De Wet gemeentelijke instrumenten warmtetransitie (WgiW) geeft gemeenten de bevoegdheid om regie te kunnen voeren over de wijkgerichte aanpak. De voorgenomen inwerkingtreding van de WgiW is 1 juli 2025. Gemeenten kunnen met dit wetsvoorstel wijken aanwijzen die binnen circa 8 jaar moeten overgaan op een duurzaam alternatief ter vervanging van aardgas. Daarnaast verankert de WgiW de Transitievisie Warmte juridisch in de vorm van het Warmteprogramma onder de omgevingswet.

De TVW van Oosterhout is in 2021 vastgesteld en moet in 2026 worden geactualiseerd als warmteprogramma. Het warmteprogramma wordt een omgevingsprogramma zoals bepaald in de Omgevingswet. Het opstellen van een warmteprogramma inclusief plan-milieueffectrapport neemt gemiddeld 2,5 jaar in beslag. Concreet betekent dit dat het proces om te komen tot een warmteprogramma op korte termijn opgestart moet worden.

De nieuwe warmtewet: Wet collectieve warmtevoorziening

In Nederland hebben we een Warmtewet. Deze bewaakt de rechten en plichten van consumenten en moet hen onder meer beschermen tegen te hoge prijzen. Zo bepaalt de Warmtewet dat er een maximumprijs is voor stadswarmte. Het kabinet werkt aan een opvolger van de Warmtewet, de Wet collectieve warmtevoorziening (Wcw). De wet gaat in op 1 januari 2025 en moet op verschillende manieren bijdragen aan de versnelling van de warmtetransitie. Zo worden de maximumtarieven niet meer op basis van de gasprijs vastgesteld maar gebaseerd op de daadwerkelijke kosten die de warmteleveranciers maken. Ook mogen vanaf 2032 alleen warmtebedrijven die minstens 51% in publieke handen zijn nog collectieve warmtevoorzieningen aanleggen (bij >1.500 aansluitingen). Voor veel gemeenten maar ook warmtebedrijven zoals Ennatuurlijk heeft dit forse gevolgen.

Onder de Wcw is de verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van een collectief warmtesysteem bij gemeenten neergelegd. Gemeenten bepalen namelijk door wie, waar en wanneer er binnen de gemeente een collectief warmtesysteem mogelijk is en wordt aangelegd. Zo dient de gemeente op basis van het warmteprogramma een warmtekavel vast te stellen. Dit is het gebied waarbinnen de gemeente van plan is om te kiezen voor een collectief warmtesysteem. Het is mogelijk dat de warmtekavel in meerdere gemeenten ligt. Na vaststelling dient de gemeente een warmtebedrijf aan te wijzen voor de desbetreffende warmtekavel. Het warmtebedrijf is verplicht om een uitgewerkt kavelplan te maken. Op basis van het goedgekeurde kavelplan maakt de gemeente een uitvoeringsplan. Hierin staat welke stappen partijen moeten zetten om het gekozen alternatief voor de wijk te realiseren. Vervolgens dient het omgevingsplan gewijzigd te worden. In het omgevingsplan bepaalt de gemeente in welke wijken er niet langer gebruik gemaakt mag worden van fossiele brandstoffen en dat transport van aardgas wordt beëindigd. De meerderheid van de gemeenteraad moet instemmen bij het wijzigen van het omgevingsplan.

De Amercentrale in Geertruidenberg levert vanaf 2027 geen warmte aan Ennatuurlijk

De Amercentrale in Geertruidenberg stopt in 2027 met het leveren van warmte aan Ennatuurlijk. Het is nog onzeker of er vanaf 2027 duurzame warmte uit de Amercentrale zal komen. In verschillende werkgroepen worden nieuwe mogelijkheden onderzocht. In de brief van Ennatuurlijk, die op 2 augustus 2024 met de gemeenteraad is gedeeld, geeft Ennatuurlijk aan dat: "We willen benadrukken dat leveringszekerheid voor de klanten van het Amernet niet in het geding is". Nadere informatie is terug te lezen in de brief. Naast de bestaande 900 woningen was in de TVW van Oosterhout voorzien dat 7.000- 9.000 woningen op het Amernet aangesloten zouden worden. Helaas is de planvorming vanwege de ontwikkelingen vertraagd.

Bronnenstrategie Fakton

Fakton heeft in Q3-2023 de resultaten van de bronnenstrategie gepresenteerd. De bronnenstrategie is onderdeel van de energievisie die nog in ontwikkeling is. De resultaten van het onderzoek geven inzicht in de meest kansrijke bronnen voor Oosterhout. Zo laat het onderzoek zien dat lokaal ontwikkelen van groengas, aquathermie- en geothermiebronnen mogelijkheden biedt voor verschillende wijken. Het ontwikkelen van lokale bronnen is gunstig voor de maatschappelijke kosten. Samen met verschillende partijen zoals de Provincie en Energie Beheer Nederland (EBN) is al gestart met een vervolgonderzoek naar de realisatie van lokale geothermiebronnen. Het onderzoeken en ontwikkelen van groengas en waterstof kan al opgestart worden maar pas in een later stadium ingezet worden in de gebouwde omgeving.

Netcongestie

Zoals in een groot deel van Nederland heeft ook Oosterhout last van netcongestie. De vraag naar elektriciteit is groter dan het aanbod. Op de capaciteitskaart van Netbeheer Nederland is te zien dat Oosterhout rood is gekleurd, dit betekent dat er geen transportcapaciteit meer beschikbaar is. Ook op het midden- en laagspanningsnet dreigt het net vol te raken. In verschillende gemeenten in het land kunnen er bijvoorbeeld geen nieuwbouwwoningen aangesloten worden. Netcongestie raakt dus niet alleen de energietransitie maar ook andere opgaven zoals woningbouw.

Om het elektriciteitsnet niet verder te belasten en vertraging in de warmtetransitie te voorkomen is het belangrijk om slimme afwegingen te maken. Zo zijn all electric oplossingen vaak een grotere belasting voor het elektriciteitsnet terwijl een warmtenet kan helpen bij het ontlasten.

Vervolg warmtetransitie

De warmtetransitie bevindt zich in een dynamische omgeving. De gemeente Oosterhout gaat mee in nieuwe ontwikkelingen en tegelijkertijd worden er nu ook stappen gezet om de vastgestelde doelen in de TVW te behalen. De resultaten van het onderzoek van Fakton liggen in het verlengde van wat is vastgesteld in de TVW maar geven ook nieuwe inzichten waarmee we vervolgstappen kunnen zetten. Naast de bronnenstrategie zijn ook de ontwikkelingen van de nieuwe wetten, de Amercentrale en netcongestie relevant voor het realiseren van onze doelen.

Individuele- en collectieve oplossingen

Afhankelijk van veel factoren zoals de woningdichtheid, warmtevraag, beschikbare bronnen maar ook of een wijk binnen drinkwatergebied valt, zijn er mogelijkheden voor een individuele- of collectieve oplossing. De warmtetransitie is echter meer dan techniek, het is een transitie die iedereen raakt en brengt sociaal-maatschappelijke vraagstukken met zich mee. In het Klimaatakkoord is afgesproken dat in principe wordt gekozen voor het alternatief met de laagste maatschappelijke kosten. Als een gemeente de keuze maakt voor een ander alternatief dan moet dit gemotiveerd worden.

Eerder is al toegelicht dat netcongestie een grote belemmering is voor de warmtetransitie. Individuele oplossingen zijn een grote belasting voor het net waardoor collectieve investeringen noodzakelijk zijn. De maatschappelijke kosten stijgen omdat het elektriciteitsnet verzaamd moet worden. Een nog groter nadeel is dat niet alle bewoners kapitaalkrchtig genoeg zijn en onvoldoende kennis hebben over de materie om zelf voor een nieuwe warmtevoorziening te zorgen. Zonder hulp dreigen bewoners te verdwalen waardoor een groeiende ongelijkheid kan ontstaan tussen inwoners met en zonder voldoende middelen. Warmtenetten zijn dus niet alleen vanwege de maatschappelijke kosten maar ook sociaal-maatschappelijke vraagstukken een belangrijke warmtevoorziening. Thuisvester is door hun grote (sociale) woningvoorraad

een belangrijke partner bij het versnellen van warmtenetten. Dit vanwege het sociaal maatschappelijk vraagstuk maar ook de financiering van een warmtenet.

De businesscase van een warmtenet is pas rendabel bij een minimumaantal afnemers in een buurt of wijk. Bij toename van het aantal afnemers zal ook de bijdrage aansluitkosten afnemen. Door de woningvoorraad van Thuisvester versneld aan te sluiten wordt de businesscase van een warmtenet aantrekkelijker. Ook grote afnemers zoals maatschappelijk vastgoed of bedrijven zijn belangrijke partners. De autonome groei van individuele oplossingen is een belangrijk aandachtspunt, vooral in wijken waar op termijn een warmtenet gerealiseerd kan worden.

Voor het versnellen van de warmtetransitie maar ook de afhankelijke positie van een stad is het belangrijk om een goede balans te hebben tussen lokale- en regionale warmtenetten. Het ontwikkelen van eigen bronnen en warmtenetten kent veel voordelen maar ook risico's. Om die reden sluiten we aan bij regionale bronnen en warmtenetten zoals het Amernet, maar onderzoeken we ook de mogelijkheden voor (kleine) lokale bronnen en warmtenetten.

Momenteel vinden er verschillende activiteiten en onderzoeken plaats om een warmtenet te realiseren en uit te breiden. Ondanks de inspanningen verwachten we niet dat de oplossingen voor (grote) warmtenetten er op korte termijn zullen zijn. Gelukkig zijn er naast de vele uitdagingen ook genoeg mogelijkheden waarmee we stappen kunnen zetten richting aardgasvrij(ready). De bronnenstrategie helpt ons hierbij. De kansrijke warmtealternatieven uit de TVW en de bronnenstrategie zijn in het onderstaande overzicht per wijk/buurt weergegeven. In de komende jaren zal het kansrijke warmtealternatief per buurt of wijk samen met de inwoners, bedrijven en overige partners verder onderzocht en geactualiseerd worden. Het warmteprogramma zal hier een bijdrage aan leveren.

Wijk/buurt	Kansrijke warmtealternatief TVW	Kansrijke warmtealternatief TVW + bronnenstrategie- 2023
Dommelbergen	Warmtenet	Warmtenet
Strijen	Warmtenet	Warmtenet
West	All electric	(Hybride) warmtepomp
Vrachelen	Aquathermie – all electric	All electric + warmtenet met aquathermie bron
Slotjes	Warmtenet	(Hybride) warmtepomp
Centrum	Niet helemaal concreet, meerdere oplossingen mogelijk o.a. warmtenet	(Hybride) warmtepomp
Oosterheide	Warmtenet + all electric	Warmtenet + all electric

Kerdorpen Den Hout, Oosteind en Dorst	All electric	(Hybride) warmtepomp
--	--------------	----------------------

Afgiftetemperatuur van warmtenetten

Een warmtenet kan op verschillende temperaturen werken: hoge temperatuur (HT), midden temperatuur (MT) en op lage temperatuur (LT). De isolatiewaarde van een woning bepaalt de warmtevraag en daarmee de afgiftetemperatuur van de warmtebron-/installatie. De afgiftetemperatuur is weer van belang voor de benodigde warmtebron. Bij een lagere temperatuur warmtenet komen meer (lokale) warmtebronnen in aanmerking.

De woningen die aangesloten zijn bij de Amercentrale hebben momenteel een hoge temperatuur warmtenet. De verwachting is dat de warmtevraag in de toekomst zal afnemen naar een midden en lage temperatuur warmtenet. Dit stelt eisen aan de isolatiegraad en het warmteafgiftesysteem van woningen.

Warmtenet	Temperatuur	Energielabel
Hoge temperatuur warmtenet (HT)	>75 – 90 graden	Label E/F/G
Midden temperatuur warmtenet (MT)	55- 75 graden	Label B-D
Lage temperatuur warmtenet (LT)	30- 55 graden	Label A-B

Stap voor stap naar duurzame wijken

Door woningen beter te isoleren kunnen de huidige cv-ketels in woningen op een lagere temperatuur ingesteld worden. Hiermee profiteren bewoners direct van een lagere energierekening en wooncomfort maar maken zij ook stappen richting aardgasvrij. De Paris Proof methode richt zich niet op een energielabel maar op het terugdringen van het werkelijk energieverbruik. Het begint met meten, vervolgens weten en doen. Dus eerst inzicht krijgen, vervolgens een plan opstellen en aanpassingen verrichten in een woning, buurt en wijk. Bewoners kunnen hun woning stapsgewijs verduurzamen en daarmee op verschillende momenten de temperatuur van hun cv-ketel aanpassen totdat de woning klaar is om van aardgas af te gaan. In essentie is dit vergelijkbaar met isolatiewaarde en temperatuur van een warmtenet. Als de isolatiewaarde verbetert, daalt de warmtevraag waardoor aansluiting op een lagere temperatuurnet mogelijk wordt. We willen dat inwoners maximaal isoleren maar ten minste tot het benodigde niveau voor warmtebronnen. Afhankelijk van de warmteoplossing (hoge, midden of lage temperatuur) kunnen woningen in alle drie de fasen al overstappen naar een alternatief.

De methode kent drie cv-temperaturen, 80-60 en 40 graden. Het begint altijd met een nulmeting en een plan voor een woning.

1. Van 80 naar 60 graden:

Door de basis op orde te hebben, denk aan kleine energiebesparende maatregelen,

kierdichting en ventilatie kan de temperatuur van een cv-ketel al van 80 naar 60 graden aangepast worden.

2. *Van 60 naar 40 graden:*

De volgende stap is grote isolerende maatregelen zoals het dak, muren, gevel en vloer. Hierna kan de temperatuur van een cv-ketel al van 60 naar 40 graden.

3. *40 graden en lager:*

Als de temperatuur van een cv-ketel op 40 graden staat, is woning gereed om van aardgas af te gaan en over te gaan naar een duurzaam warmtealternatief met een lage temperatuur.

Bewonersreis - Energiearmoede en Nationaal Isolatieprogramma (NIP)

Vanuit het Nationaal Isolatieprogramma zijn er gelden ontvangen om slecht geïsoleerde woningen met label D, E, F en G aan te pakken. Door te isoleren wordt de warmtevraag teruggedrongen wat noodzakelijk is voor de transitie naar aardgasvrij. Ook heeft het positieve invloed op het terugdringen van energiearmoede, bij een goed geïsoleerd huis hebben bewoners een lagere energierekening.

Om inwoners gericht te ondersteunen is het Nationaal Isolatieprogramma vertaald naar een Oosterhouts Isolatieprogramma (IOP). Daarnaast is na de evaluatie van de Oosterhoutse energiearmoede aanpak gekozen voor een andere benadering. Met de nieuwe aanpak wordt er verbinding gelegd tussen energiearmoede en het lokaalisolatieprogramma door in te zetten op een langjarig netwerkaanpak. De netwerkaanpak, ook wel de bewonersreis wordt afgestemd op het Paris Proof Plan waardoor de doelgroep- en wijkgerichte aanpak samenkomen.

Planning: warmtetransitie in drie fasen

In de Transitievisie Warmte zijn drie fasen opgenomen: korte termijn (fase 1: 2022-2030), middellange termijn (fase 2: 2030-2040) en lange termijn (fase 3: 2040-2050). De onderstaande planning is geheel in lijn met deze fasen en afgestemd op de recente ontwikkelingen. Een belangrijke randvoorwaarde om de gestelde doelen te behalen is het beschikbaar stellen van voldoende capaciteit en middelen.

Fase 1: korte termijn 2022-2030

In deze fase ligt de nadruk op energiebesparing door isolatie. Waar het kan, worden (hybride) warmtepompen gestimuleerd. Ook worden er in een aantal buurten onderzoeken gedaan naar de haalbaarheid en bereidheid om de stap naar aardgasvrij te zetten.

- Inwoners in verschillende wijken informeren en ondersteunen met de verduurzaming van woningen (gemeentebreed, wijkgericht en doelgroepgericht)
- Handelingsperspectief bieden aan bewoners. Via de website www.duurzaamooosterhout.nl worden bewoners geïnformeerd over de meest kansrijke

warmteoplossing per wijk, de verwachte realisatietermijn en welke stappen er alvast gezet kunnen worden.

- Advies geven over geen spijt maatregelen, zoals radiatorfolie, kierdichting, ventilatie, cv waterzijdig inregelen, plaatsen van zonnepanelen en koken op inductie
- Doelgroepgerichte aanpak: ondersteuning van inwoners binnen verschillende doelgroepen zoals VvE's en inwoners die graag willen maar niet kunnen
- Stimuleren enthousiaste inwoners en initiatieven
- Starten met een wijkuitvoeringsprogramma voor Vrachelen (uitzondering Vrachelen Noord)
- Onderzoek naar mogelijkheden warmtenet Vrachelen Noord met aquathermie bron
- Stimuleren individuele oplossingen in Vrachelen (uitzondering Vrachelen Noord), Den Hout en Leijssenakkers
- Aardgasvrij(ready) in wijken waar een warmtenet kansrijks is: Dommelbergen, Oosterheide en Strijen.
 - Dommelbergen: Donkenbuurt, Sterrenbuurt, Larenbuurt, Staatsliedenbuurt, Dammenbuurt, Schildersbuurt, en Kruidenbuurt
 - Oosterheide: Bloemenbuurt, Patersef, Schrijversbuurt, Natuurkundigenbuurt, Componistenbuurt en de Warande
 - Strijen: Vogelbuurt en Kastelenbuurt
- Starten met wijkuitvoeringsprogramma's
- Het opstellen van een warmteprogramma, inrichten van participatieprocessen, vaststellen warmtekavel, aanwijzing warmtebedrijf, uitgewerkt kavelplan, uitvoeringsplan (buurt/wijk) en omgevingsplan
- Haalbaarheidsonderzoeken naar warmtenetten, verkennen en ontwikkelen van warmtebedrijven
- Het aanwijzen van een publiek warmtebedrijf
- Pilot kleinschalige collectieve warmteoplossingen
- Onderzoek naar haalbaarheid en bereidheid kansrijke bronnen (geothermie, aquathermie, groengas, etc.)

Fase 2: middellange termijn 2030-2040

In deze fase gaan we verder met het aardgasvrij maken van de eerste buurten die in fase 1 zijn onderzocht, voor zover dit nog niet is gelukt.

- Verdergaan met de eerste buurten in fase 1
- Verder onderzoek en ontwikkeling van technische varianten warmtenet, warmte-eiland of individuele oplossing) wijken Dommelbergen, Strijen, Oosterheide en Vrachelen Noord
- Stimuleren enthousiaste inwoners en initiatieven
- Planning voor de wijken West, de kerkdorpen en het buitengebied
- Planning voor de wijken Centrum & Slotjes

- Realiseren nieuwe bronnen

Fase 3: lange termijn 2040-2050

- Deze fase kenmerkt zich door de aanpak van de 'moeilijke gevallen' zoals monumentale panden. Oosterhout heeft veel oude gebouwen en monumenten die lastig te verduurzamen zijn. Groengas is hier een kansrijke bron.

Planning: warmtetransitie korte termijn

We bevinden ons momenteel in de eerste fase van de TVW (2022-2030) en merken dat het bieden van perspectief erg belangrijk is voor de inwoners. Gezien de grootte en complexiteit van de opgave is dit een begrijpelijke wens. Binnen de eerste fase is focus aangebracht door buurten te selecteren waar de eerste activiteiten zullen plaatsvinden. Hierbij is rekening gehouden met de mogelijke uitbreiding van het warmtenet, koppelkansen zoals werkzaamheden van Thuisvester, het jaarlijks onderhoudsprogramma, NIP en andere maatschappelijke opgaven.

We stellen voor om in 2024 te starten in de volgende buurten en wijken met verduurzamen van wijken, stimuleren van bewonersinitiatieven en wijkuitvoeringsprogramma's:

	Wijk/buurt	Mogelijke oplossing	Toelichting
1	Vrachelen (Uitgezonderd Vrachelen Noord)	Warmtepomp	- Opstellen wijkuitvoeringsprogramma - Veelal woningen die in de afgelopen 20 jaar zijn gebouwd, met energielabel B of beter.
2	Oosterheide	Warmtenet	- Buurtactivatie - Mogelijkheden voor kleine pilotprojecten - Sloop- nieuwbouw plannen Thuisvester - Meerdere interne en externe projecten zoals "Meer voor Elkaar in Zuid" - Hoge percentage (sociale) huurwoningen - Projecten in het kader van het jaarlijks onderhoud
3	Den Hout	(Hybride) warmtepomp	- Enthousiaste en actieve bewoners met verschillende

			bewonersinitiatieven waar we als gemeente goed bij kunnen aansluiten.
4	Buurtactivatie	Verschillende opties	- Het activeren en stimuleren van inwoners in samenwerking met Buurkracht. - Verschillende nieuwe buurten in 2024: o.a. Donkenbuurt, Kruidenbuurt, Den Hout en Oosteind. - Buurten: Componistenbuurt, Staatsliedenbuurt en Leijzenakkers
5	<i>Dommelbergen</i>	<i>Warmtenet</i>	- <i>Opstellen wijkuitvoeringsprogramma, afhankelijk van ontwikkeling warmtebedrijf met een publiek meerderheidsbelang (mogelijk de provincie Noord-Brabant in 2027), het Amernet of nieuwe warmtebron kan onderzoek gedaan worden naar de uitbreiding van het warmtenet</i> - <i>Meerdere maatschappelijke opgaven in de buurt</i> - <i>Projecten in het kader van het jaarlijks onderhoud</i> - <i>De leidingen voor het warmtenet eindigen voor sporthal Arkendonk in de Donkenbuurt</i> - <i>Afhankelijk van ontwikkelingen Amernet, publiek warmtebedrijf en de routekaart</i>